

Sygn. akt I ACa 1179/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 maja 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Michał Kłos

Sędziowie: SA Dariusz Limiera

del. SO Joanna Składowska (spr.)

Protokolant: st. sekr. sąd. Julita Postolska

po rozpoznaniu w dniu 17 maja 2018 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa S. G.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Zakładu Karnego nr 1 w Ł.

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 30 maja 2017 r. sygn. akt I C 1410/16

1. oddala apelację;

2. przyznaje adwokat A. K. z Kancelarii Adwokackiej w Ł. zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym w kwocie 147,60 (sto czterdzieści siedem 60/100) złotych brutto, którą nakazuje wypłacić z funduszu Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi.

Sygn. akt I ACa 1179/17

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 maja 2017 r., Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie o sygn. akt I C 1410/16, oddalił powództwo S. G. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. o zapłatę zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych w kwocie 120 000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami do dnia zapłaty (pkt 1); nie obciążając powoda kosztami zastępstwa procesowego (pkt 3) i kosztami sądowymi (pkt 4) oraz przyznając adw. A. K. zwrot kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w kwocie 295,20 złotych brutto (pkt 2).

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujący ustaleniach i wnioskach:

Powód - S. G. przebywał w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł. w okresie od 8 grudnia 2015 r. do 22 stycznia 2016 r., gdzie odbywał karę pozbawienia wolności jako recydywista penitencjarny w warunkach zakładu typu półotwartego R-2/p. Odbywanie kary w systemie półotwartym oznacza, że cele od śniadania do kolacji są otwarte i osadzeni w nich mogą swobodnie przemieszczać się po terenie oddziału zakładu karnego.

Powód zgodnie z w/w klasyfikacją został osadzony w oddziale półotwartym mieszkalnym B w trzyosobowej celi nr 10 wraz z dwoma innymi skazanymi. W. więźniowie w tej samej celi co powód codziennie od godzin porannych do godz. 15:00 pracowali. W tym czasie powód przybywał sam w celi. W spornym okresie nie wszyscy więźniowie odbywający karę pozbawienia wolności w tym samym co powód półotwartym oddziale Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. pracowali. Więźniowie ci - tak samo jak powód - pozostawali przez cały czas na terenie tego oddziału i od śniadania do kolacji mogli swobodnie poruszać się po tym oddziale.

Powód należy do subkultury więziennej grypsujących i silnie się z nią identyfikuje. W sytuacji, gdyby powód wymagał pomocy każda z osób grypsujących miała obowiązek udzielenia takiej pomocy powodowi. Powód miał ze współwięźniami pozytywne relacje.

S. G. cierpi na epilepsję. Stan zdrowia powoda nie zagraża bezpośrednio jego życiu. Niektóre z napadów padaczkowych wiążą się jednak z utratą przytomności.

W takim przypadku powód wymaga pomocy innych osób.

W okresie przebywania w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł. u powoda dwukrotnie wystąpiły ataki epilepsji. Powód tracił wówczas przytomność. Za pierwszym razem powód odzyskał przytomność sam, a za drugim pomocy udzielił mu jeden ze współosadzonych w tej samej celi. Powołując się na swoje schorzenie powód zwracał się do Dyrekcji Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. z prośbą o przeniesienie go do większej celi, którą zajmowałoby więcej osób. Prośby powoda nie zostały uwzględnione.

Powód nie ma medycznych wskazań do stosowania diety wegetariańskiej. Natomiast kierując się przyjętym przez siebie światopoglądem od wielu lat jest wegetarianinem oraz nie spożywa cukru. Przebywając w Zakładzie Karnym Nr 1 Ł. zwracał się z prośbą o przygotowywanie dla niego potraw odpowiadających jego potrzebom dietetycznym. Powód został zakwalifikowany do normy żywieniowej bezmięsnej (...). Skargi powoda na niezgodne z jego poglądami żywienie skierowane do Dyrekcji Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. były poddane badaniu w postępowaniu wyjaśniającym, w wyniku którego zostały rozpoznane negatywnie z uwagi na to, że wyżywienie powoda było zgodne z obowiązującymi przepisami.

W dniu 21 stycznia 2016 r. w celi nr 10, w której przebywał powód razem z dwoma innymi osadzonymi, zarządzona została szczegółowa kontrola, w czasie której ujawniono ukryte pod brodzikiem prysznicowym dwie plastikowe butelki o pojemności 1,5 l z cieczą o woni alkoholu.

W związku z powyższym zdarzeniem w dniu 22 stycznia 2016 r. S. G. zmieniono klasyfikację z podgrupy R-2 do podgrupy R-1, co oznacza, że powód został skierowany do odbywania kary pozbawienia wolności w rygorze R-1, tj. jako recydywista penitencjarny odbywający karę w zakładzie karnym typu zamkniętego. Dodatkowo na powoda nałożona została kara dyscyplinarna, polegająca na realizacji widzeń bez możliwości bezpośredniego kontaktu przez okres 3 miesięcy. Uzasadnieniem dla ukarania powoda była próba wytwarzania przez niego alkoholu, przejawiająca się w posiadaniu butelki z cieczą o zapachu alkoholu, jak również negatywna postawa i zachowanie powoda.

Decyzja Komisji Penitencjarnej oraz wymierzenie kary dyscyplinarnej zostało przez powoda zaskarżone. W dniu 18 lutego 2016 r. do Sądu Okręgowego w Łodzi VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych zostało przekazane stanowisko Komisji Penitencjarnej Zakładu Karnego Nr 1 w Ł. z dnia 18 lutego 2016 r. z protokołem i uzasadnieniem podtrzymującym w mocy decyzję klasyfikacyjną z 22 stycznia 2016 r. zaskarżoną przez powoda zażaleniem. Sąd Okręgowy w Łodzi VI Wydział Penitencjarny i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych prawomocnym postanowieniem z 24 lutego 2016 r., sygn. VI Pen 108/16, zaskarżoną przez powoda decyzję utrzymał w mocy. Także kolejna skarga powoda z 28 lutego 2016 r. na w/w decyzję Komisji Penitencjarnej oraz wymierzenie kary dyscyplinarnej została 21 marca 2016 r. przesłana do Sądu Penitencjarnego w Ł., który prawomocnym postanowieniem z 24 marca 2016 r., w sprawie VI Pen 257/16, utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję.

Po rozpoznaniu kolejnych skarg powoda, Dyrekcja Zakładu Karnego nr 1 w Ł. ponownie stwierdziła, że postępowanie wyjaśniające nie dało podstaw do uznania zasadności podniesionych przez powoda zarzutów. Także skarga powoda z 8 kwietnia 2016 r. przesłana bezpośrednio do Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w Ł., dotycząca sposobu rozpatrzenia w Zakładzie Karnym nr 1 w Ł. skargi z 15 lutego 2016 r. oraz dwóch próśb powoda w sprawie okoliczności ujawnienia przedmiotu niedozwolonego oraz wymierzenia kary dyscyplinarnej i zmiany warunków odbywania kary pozbawienia wolności, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego została uznana za bezzasadną.

Powód od 2009 r. pozostawał w związku z B. H., z którą zamierzał zawrzeć w kwietniu 2016 r. związek małżeński. Obecnie od października 2015 r. konkubina powoda przebywa w S.. B. H. nie odwiedzała powoda w spornym okresie w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł.. W trakcie jednej z rozmów telefonicznych poinformowała powoda o tym, że prawdopodobnie jest w ciąży i że zostaną rodzicami. Po pewnym czasie okazało się jednak, że konkubina powoda pomyliła inne dolegliwości z objawami ciąży. Natomiast powód powiedział swojej konkubinie w rozmowie telefonicznej, że został ukarany dyscyplinarnie i że została mu zmieniona klasyfikacja z R-2 na R-1. Konkubina powoda zdenerwowała się wówczas na powoda. Powód i B. H. nie zawarli związku małżeńskiego. Obecnie B. H. nie utrzymuje żadnych kontaktów z powodem

Po opuszczeniu Zakładu Karnego nr 1 w Ł. i przeniesieniu powoda do Zakładu Karnego w S., S. G. zgłosił się dwukrotnie do psychologa celem uzyskania zgody na samodzielne osadzenie.

Sąd Okręgowy oddalił wniosek pełnomocnika powoda o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków K. F. i B. H. na okoliczność naruszania dóbr osobistych w pozwanej jednostce oraz ich skutków dla powoda wskazując, że powód sam w sposób wiarygodny przedstawił swoje relacje z B. H..

Jak zauważył Sąd pierwszej instancji, podstawę prawną żądania powoda stanowią przepisy art. 23 k.c. i 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Rozpoznając sprawę o ochronę dóbr osobistych, sąd powinien w pierwszej kolejności ustalić, czy doszło do naruszenia dobra osobistego i dopiero w przypadku pozytywnej odpowiedzi ustalić, czy działanie pozwanego było bezprawne.

Nie ulega wątpliwości, że wymóg zapewnienia przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z wymogów nowożytnego państwa prawa, co znajduje swoje odzwierciedlenie m. in. w art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz. U. nr 38 z 1977 r., poz. 167 i 168). Te zasady prawa międzynarodowego zostały przeniesione na grunt prawa polskiego i znalazły swoje odzwierciedlenie w art. 40, art. 41 i art. 47 Konstytucji RP.

Na gruncie prawa polskiego sytuacja prawna osób pozbawionych wolności uregulowana jest w Kodeksie karnym wykonawczym. Ustawodawca wśród naczelnych zasad k.k.w. wymienił w art. 4 zasadę humanitaryzmu, która zakłada, że kary, środki karne, zabezpieczające i zapobiegawcze wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. Skazany zachowuje także prawa i wolności obywatelskie. Ich ograniczenie może wynikać jedynie z ustawy oraz z wydanego na jej podstawie prawomocnego orzeczenia. W myśl art. 5 k.k.w., skazany jest podmiotem określonych w kodeksie praw i obowiązków. Katalog praw skazanych wyliczony jest w art. 102 k.k.w., gdzie w pkt 1 mowa jest o tym, że skazany ma prawo do: odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia, wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń oraz świadczeń zdrowotnych i odpowiednich warunków higieny.

Odniesienie powyższych rozważań do stanu faktycznego niniejszej sprawy pozwala zdaniem Sądu Okręgowego na stwierdzenie, że w czasie odbywania przez S. G. w pozwanym zakładzie karnym kary pozbawienia wolności nie doszło do naruszenia jego dóbr osobistych.

W ocenie Sądu, twierdzenia powoda oraz zeznania świadków P. S. i M. S. odnośnie uniemożliwienia powodowi stosowania diety wegetariańskiej w konfrontacji z treścią złożonych do akt dokumentów w postaci odpowiedzi na skargi powoda w tym przedmiocie okazały się gołosłowne, albowiem z pisma z 22 stycznia 2016 r. wynika, że było przeprowadzone postępowanie wyjaśniające, które ujawniło, że powód otrzymywał w Zakładzie Karnym nr 1 w Ł.

normę żywieniową bezmięsną (...), a także, że wyżywienie osadzonych w tym zakładzie karnym było w badanym okresie realizowane zgodnie z regulacją normatywną wynikającą z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych (k. 32). Ponadto, z pisma z 18 kwietnia 2016 r. wynika, że powód wezwany do sprecyzowania swoich zarzutów co do wskazania konkretnych faktów dotyczących zapewnienia wyżywienia wegetariańskiego nie wykonał tego wezwania w określonym terminie, co skutkowało pozostawieniem jego skarg bez rozpoznania (k. 35). Odnosząc się z kolei do zarzutu powoda i zeznań świadka M. S., jakoby pozwany nie przekazywał powodowi szczegółowego wyliczenia norm żywieniowych i danych poszczególnych posiłków wraz z ich kalorycznością, Sąd pierwszej instancji wskazał, że żądanie takie jest całkowicie dowolne i nie znajduje poparcia w obowiązujących przepisach prawa.

Także twierdzenia powoda, co do tego, że osadzenie go w spornym okresie w celi z dwoma współosadzonymi, którzy z uwagi na zatrudnienie od godzin porannych do ok. godz. 15.00 przebywali w pracy, naraziło powoda z uwagi na to, że choruje na epilepsję, na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty zdrowia lub życia w czasie, gdy sam przebywał w celi okazały się gołosłowne. Po pierwsze, S. G. przebywał w oddziale typu półotwartego, co oznacza, że od śniadania do kolacji, a zatem także w czasie, gdy dwaj współosadzeni razem z nim w tej samej celi więźniowie przebywali w pracy, powód bez żadnych przeszkód mógł poruszać się po oddziale i przebywać z innymi więźniami, którzy tak jak i on nie opuścili tego oddziału i również mogli swobodnie się po nim poruszać. A zatem w razie potrzeby inni więźniowie mogli swobodnie wejść do celi powoda i udzielić mu pomocy, jak i sam powód nie musiał przebywać w swojej celi samotnie. Po drugie, powód wprost przyznał, że sama choroba epilepsji nie stanowi dla niego zagrożenia życia. Po trzecie, powód nie wykazał, aby w trakcie pobytu w zakładzie Karnym nr 1 w Ł. faktycznie doznał jakiegokolwiek uszczerbku na zdrowiu z powodu któregoś z dwóch ataków padaczki. Po czwarte, powód przyznał, że nie każdy atak padaczki przebiega u niego z utratą przytomności. Po piąte, Sąd zważył, że ze złożonego do akt sprawy pisma z 18 kwietnia 2016 r. wynika, że po opuszczeniu Zakładu Karnego nr 1 w Ł. i przeniesieniu powoda do Zakładu Karnego w S. S. G. zgłosił się aż dwukrotnie do psychologa celem uzyskania zgody na samodzielne osadzenie. Tym samym twierdzenia powoda, jakoby niezbędnym dla jego bezpieczeństwa z uwagi na to, że choruje na epilepsję było przebywanie w celi wieloosobowej, stoi w rażącej opozycji do kierowanych później przez powoda wniosków i zarzutów w kolejnej placówce penitencjarnej, gdzie z kolei starał się o samodzielne osadzenie.

Zdaniem Sądu nie zasługują na wiarę także twierdzenia powoda, w których kwestionował prawidłowość przypisania mu sprawstwa co do ujawnionych w spornym okresie podczas jednej z kontroli w jego celi butelek z zacierem alkoholowym oraz prawidłowość ukarania go za ten czyn i w konsekwencji zmiany sklasyfikowania powoda do grupy R-1/p.

Sąd nie dał także wiary twierdzeniom powoda w tym zakresie, w jakim powód zarzucał, że ukaranie go karą dyscyplinarną uniemożliwiająca mu widzenia z konkubiną doprowadziło do zerwania łączących ich więzi uczuciowych, rezygnacji ze ślubu i w efekcie pozbawienia powoda prawa do założenia i życia w rodzinie. Sąd zważył bowiem, że w spornym okresie konkubina nie odwiedzała powoda w Zakładzie Karnym nr 1 w Ł.. Przebywała już od października 2015 r. poza granicami Polski. W badanym czasie kontakty powoda z konkubiną ograniczały się natomiast jedynie do rozmów telefonicznych. Sąd zważył także, że - wbrew wywodom pełnomocnika powoda z urzędu - okoliczność ukarania powoda za wykryte w celi nr 10 w czasie kontroli butelki z zacierem alkoholowym nie miała wpływu na poronienie konkubiny S. G., skoro ostatecznie powód sam wprost zeznał w niniejszym postępowaniu, że w rzeczywistości jego konkubina nie była w tym czasie w ciąży, ale pomyliła inne dolegliwości z symptomami ciąży. Sąd miał na uwadze i to, że powód krótko przebywał w Zakładzie Karnym nr 1 w Ł. bo zaledwie ok. 1,5 miesiąca, a konkubina powoda utrzymuje do dnia dzisiejszego z nim żadnego kontaktu.

Na marginesie Sąd Okręgowy zauważył, że powód powinien pamiętać o tym, że osadzony zawsze musi się liczyć z ograniczeniem przestrzeni życiowej, prywatności, intymności oraz niższym niż na wolności standardem życia. Stanowią one bowiem istotę kary pozbawienia wolności. W tym też zakresie godność i wolność osoby osadzonej i jej prawo do prywatności musi czasami doznać ograniczeń.

Podsumowując, w okolicznościach niniejszej sprawy nie sposób przyjąć, iż jakiegokolwiek działania pozwanej jednostki nosiły znamiona bezprawności. Dlatego też Sąd Okręgowy oddalił powództwo, uznając je za nieuzasadnione.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu orzeczono na podstawie § 11 ust. 1 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy pranej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. 2015, poz. 1801) w zw. z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. 2016, poz. 1714). Zaś o pozostałych kosztach na podstawie art. 102 k.p.c. oraz w oparciu o przepis art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając orzeczenie w całości i zarzucając:

1. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść zapadłego orzeczenia, to jest art. 217 § 1 w zw. z art. 227 k.p.c., polegające na oddaleniu wniosków o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków K. F. oraz B. H., które to wnioski zmierzały do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, co miało wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, jako że Sąd orzekał na podstawie niepełnego materiału dowodowego;

1. naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść zapadłego orzeczenia, to jest art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dokonanie oceny materiału dowodowego z pominięciem istotnej jego części, to jest zeznań powoda dotyczących wykrytego u niego nowotworu tarczycy oraz złożonego na rozprawie w dniu 18 maja 2017 r. wyniku badania tomografii komputerowej szyi, co doprowadziło do błędów w ustaleniach faktycznych w zakresie wpływu zaniechań Zakładu Karnego nr 1 w Ł. na stan zdrowia powoda;

2. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść zapadłego orzeczenia, to jest art. 233 § 1 w zw. z art. 328 § 2 k.p.c., poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodu w postaci zeznań świadka M. S. i świadka P. S., co do posiłków otrzymywanych przez powoda w Zakładzie Karnym Nr 1 w Ł., co doprowadziło do błędnych ustaleń faktycznych i uznania, iż powód otrzymywał w zakładzie karnym posiłki bezmięsne;

3. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść zapadłego orzeczenia, to jest art. 233 § 1 k.p.c., poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodu w postaci zeznań powoda w zakresie zagrożeń, które wynikają dla niego z epilepsji, zasadności ukarania powoda karą dyscyplinarną oraz w zakresie kontaktu i znajomości powoda z B. H., co doprowadziło do błędnych ustaleń faktycznych i uznania, iż nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda.

W oparciu o wskazane zarzuty skarżący wniósł o:

1) zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz powoda kwoty 120 000 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia przypadającego po dniu doręczenia pozwu do dnia zapłaty;

1) zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

2) z ostrożności procesowej - nieobciążanie powoda obowiązkiem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych na rzecz Skarbu Państwa na etapie postępowania apelacyjnego oraz o nieobciążanie powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej na etapie postępowania apelacyjnego;

3) zasądzenie kosztów pomocy prawnej i zastępstwa procesowego udzielonych powodowi na etapie postępowania apelacyjnego z urzędu, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one opłacone w całości, ani w części.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Przede wszystkim, Sąd pierwszej instancji poczynił właściwe ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela, w takim zakresie na jaki pozwalały zebrane dowody, a co najważniejsze istotnym dla rozstrzygnięcia (art. 227 k.p.c.)

Odnosząc się do zarzutów dotyczących pominięcia dowodów wskazujących na rozpoznanie u powoda nowotworu tarczycy, należy zauważyć, iż w uzasadnieniu swoich żądań sformułowanych w pozwie, S. G. powoływał się na następujące okoliczności, będące jego zdaniem źródłem naruszenia jego dóbr osobistych:

- osadzenie w jednej celi z dwoma innymi skazanymi, którzy byli zatrudnieni i codziennie pracowali od godzin porannych do godziny 15.00, co powodowo, że w tym czasie powód zostawał sam w celi, mimo iż nie powinien ponieważ cierpi na epilepsję;

- odmowę dostarczania powodowi zup wegetariańskich oraz napoi bez cukru, choć jest wegetarianinem;

- bezpodstawnie pomówienie go o próbę wywarzania alkoholu i bezpodstawne ukaranie za ten czyn karą zakazu widzeń przez 3 miesiące, co uniemożliwiło mu kontakty z osobami odwiedzającymi;

- bezpodstawne pozbawienie powoda podgrupy R-2, przez co nastąpiło pogorszenie jego sytuacji mogące mieć wpływ na odmowę warunkowego zwolnienia, skutkujące w konsekwencji dłuższym pobytem powoda w więzieniu, co z kolei spowodowało, że konkubina powoda zakończyła z nim związek uczuciowy.

Kwestie zatem związane z opieką medyczną nad powodem w okresie osadzenia w Zakładzie Karnym nr 1 w Ł. i skutkami ewentualnych nieprawidłowości w tym zakresie nie zostały objęte podstawą faktyczną powództwa. Stąd czynienie ustaleń w tej materii było zbędne dla rozstrzygnięcia. W postępowaniu apelacyjnym zaś (art. 383 k.p.c.), dopuszczalna jest tylko zmiana żądania w ten sposób, że w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się można rozszerzyć żądanie o świadczenia za dalsze okresy.

W pozostałych przypadkach, zmiana powództwa, polegająca zarówno na zmianie żądania, jak i jego podstawy faktycznej nie jest dopuszczalna.

Jeśli chodzi natomiast o zarzuty dotyczące oddalenia wniosków o dopuszczenie dowodu z zeznań świadków K. F. oraz B. H., a także oceny dowodu w postaci zeznań powoda w zakresie zagrożeń, które wynikają dla niego z epilepsji, zasadności ukarania powoda karą dyscyplinarną oraz kontaktu i znajomości powoda z B. H., należy zauważyć, że przesłankami ochrony dóbr osobistych, które muszą być spełnione łącznie, są:

- 1) istnienie dobra osobistego,
- 2) zagrożenie lub naruszenie tego dobra,
- 3) bezprawność zagrożenia lub naruszenia.

Stwierdzenie braku bezprawności wyłącza zatem możliwość uwzględnienia powództwa o ochronę dóbr osobistych, czy też zadośćuczynienie z art. 448 k.c. Zbędne jest więc dokonywanie ustaleń w zakresie skutków określonych zachowań. Jedną zaś z podstawowych okoliczności wyłączających bezprawność jest działanie w ramach porządku prawnego.

Powód zarzucił niewłaściwe postępowanie administracji i personelu Zakładu Karnego nr 1 w Ł., polegające na bezpodstawnym zastosowaniu wobec niego kary dyscyplinarnej i zmianie klasyfikacji.

Kwestie wyboru właściwego systemu wykonywania kary, rodzaju i typu zakładu karnego oraz rozmieszczenia skazanych wewnątrz zakładu karnego uregulowane zostały w art. 82 k.k.w. Klasyfikacja wewnętrzna, a więc rozmieszczanie skazanych wewnątrz zakładu należy do dyrektora zakładu karnego lub osoby przez niego upoważnionej.

W przepisach art. 142-148 k.k.w. określono natomiast kary dyscyplinarne, regulując także zasady postępowania dyscyplinarnego. Uprawnionym do ich stosowania jest dyrektor zakładu karnego. Każda decyzja dyrektora zakładu, także ta o charakterze uznaniowym podlega kontroli sędziego penitencjarnego w trybie art. 34 § 1-3 k.k.w. Może być także skarżona przez skazanego do sądu penitencjarnego w trybie art. 7 k.k.w. oraz poddana kontroli w trybie art. 78 § 2 k.k.w. (Z. Hołda (w:) Z. Hołda, K. Postulski, Kodeks karny wykonawczy..., s. 343).

Podkreślenia wymaga, iż przesłankami zaskarżenia decyzji do sądu, czy też uchylenia jej przez sędziego penitencjarnego jest jej niezgodności z prawem. Sędzia penitencjarny sprawuje nadzór nad legalnością i prawidłowością wykonywania kary pozbawienia wolności (art. 32 k.k.w.).

Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego przewidują zatem szczególną drogę dochodzenia przez skazanych odbywających karę pozbawienia wolności ochrony ich praw naruszonych lub zagrożonych działaniami funkcjonariuszy więziennych. Z tych względów, Sąd Apelacyjny w pełni podziela poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w wyrokach z dnia 22 lutego 2012 r. IV CSK 276/11 (niepubl.) oraz z dnia 10 maja 2012r., IV CSK 473/11, Biul. SN 2012/7/12, iż sąd cywilny w procesie o naruszenie dóbr osobistych skazanego nie jest mi władny oceniać, czy funkcjonariusz służby więziennej odmawiając przyznania skazanemu określonego uprawnienia działał zgodnie z prawem czy bezprawnie, jak również czy zastosowanie wobec skazanego kary dyscyplinarnej było uzasadnione i zgodne z prawem czy bezprawne. Do oceny tej uprawniony jest jedynie sędzia lub sąd penitencjarny w sytuacji odwołania się skazanego od takich decyzji lub podjęcia działania z urzędu. Dopuszczenie badanie tych kwestii przez sąd cywilny w sprawie o naruszenie dóbr osobistych skazanego oznaczałoby nie tylko dopuszczenie dwutorowości postępowania sądowego w zakresie nadzoru nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności, lecz prowadziłoby także w konsekwencji do faktycznego pozbawienia znaczenia przyjętego przez ustawodawcę trybu postępowania i oddziaływania sędziego i sądu penitencjarnego na skazanego w zakładzie karnym. Gdyby bowiem skazany, pozbawiony przez funkcjonariusza zakładu karnego pewnych uprawnień przewidzianych w k.k.w. lub ukarany dyscyplinarnie, mógł - bez zaskarżenia takiej decyzji w trybie przewidzianym w tym kodeksie - skutecznie dochodzić ochrony bezpośrednio przed sądem cywilnym w procesie o naruszenie dóbr osobistych, to przewidziany i uregulowany w k.k.w. tryb postępowania penitencjarnego nie tylko nie mógłby spełniać funkcji zakładanych przez ustawodawcę, lecz w istocie straciłby rację bytu.

Jeżeli zatem skazany nie uzyskał w trybie przewidzianym przepisami k.k.w. stwierdzenia przez sędziego lub sąd penitencjarny niezgodności z prawem decyzji funkcjonariusza służby więziennej pozbawiającej go określonych uprawnień lub poddającej go karze dyscyplinarnej, to w procesie o ochronę dóbr osobistych wytoczonym z powodu pozbawienia go tego uprawnienia lub ukarania dyscyplinarnego, należy przyjąć brak bezprawności działania pozwanego, chyba że skazany nie wniósł odwołania z uzasadnionej obawy przed represjami.

Wskazane zatem powyżej działania strony pozwanej nie były bezprawne, skoro podejmowane były w ramach uprawnień przyznanych funkcjonariuszom na podstawie wskazanych przepisów k.k.w. i brak w sprawie potwierdzenia przez sędziego lub sąd penitencjarny niezgodności z prawem tych działań, choć powód składał od nich odwołania.

Jeśli chodzi o zarzuty dotyczące doboru współosadzonych, nie chodzi w zasadzie o ustalenia faktyczne, bo tych skarżący nie kwestionuje, lecz o ich interpretację w kontekście zagrożeń płynących z przebywania samotnie w celi. W tym zakresie powód ograniczył się zaś do zaprezentowania własnych subiektywnych ocen, których nie można żadną miarą uznać za miarodajne wobec czynienia przez niego późniejszych starań o osadzenie w celi jednoosobowej. Prawidłowość rozumowania Sądu pierwszej instancji nie została natomiast skutecznie podważona, a Sąd ten przedstawił szereg argumentów świadczących o braku zagrożeń, w szczególności powołując się na fakt, iż powód odbywał karę w systemie półotwartym, a zatem miał możliwość opuszczania celi i kontaktu z innymi osadzonymi.

Warto podkreślić, że skuteczne postawienie zarzutu dokonania błędnych ustaleń, będących konsekwencją niewłaściwej oceny materiału dowodowego wymaga wykazania, że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego. Wyrażenie przez stronę odmiennego poglądu, co do oceny poszczególnych dowodów jest

jej prawem, jednakże możliwość przedstawienia innej wersji stanu faktycznego, nie świadczy jeszcze o nadużyciu swobodnej oceny dowodów. Jeżeli z określonego materiału dowodowego sąd wyprowadza wnioski logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, to ocena sądu nie narusza reguł wyrażonych w art. 233 § 1 k.p.c. i musi się ostać, choćby w równym stopniu, na podstawie tego materiału dowodowego, dawały się wysnuć wnioski odmienne. Dokonując ustaleń w zakresie zapewnienia powodowi posiłków bezmięsnych, Sąd Okręgowy oparł się na określonych dowodach, które powołał w uzasadnieniu rozstrzygnięcia. Wyjaśnił, że w jego ocenie twierdzenia powoda oraz zeznania świadków P. S. i M. S. odnośnie uniemożliwienia powodowi stosowania wybranej diety w konfrontacji z treścią złożonych do akt dokumentów okazały się gołosłowne. Ponadto słusznie zauważył, że powód pomimo wezwania nie skonkretyzował zarzutów dotyczących zapewnienia wyżywienia wegetariańskiego, natomiast pozwana jednostka realizowała w zakresie wyżywienia właściwe przepisy wykonawcze. Jest zaś oczywiste, że osoba odbywająca karę pozbawienia wolności musi liczyć się z określonymi ograniczeniami w tym zakresie, a w szczególności nie sposób wymagać, aby żywienie każdego osadzonego było dostosowane do jego indywidualnych wymagań i upodobań, szczególnie, gdy nie ma ku temu wskazań medycznych.

W świetle powyższego, apelacja strony powodowej, jako bezzasadna, podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym orzeczono na podstawie § 2 pkt 1 i 2 w zw. z § 14 pkt 26 w zw. 16 ust 1 pkt 2 w zw. z § 4 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016 r., poz. 1714).